

Integrarea competențelor transversale în curriculum-ul din învățământul superior

Competențele transversale reprezintă abilități care pot fi câștigate de absolvenții programelor de studiu din învățământul superior, dar care nu sunt dezvoltate doar în cadrul unei singure discipline. În cadrul proiectului „*Tuning Educational Structures in Europe*”¹ dar și în majoritatea surselor anglo-saxone competențele transversale sunt desemnate prin termenul de „competențe generale” sau *key skills*. Conform metodologiei dezvoltate în cadrul Proiectului „*Tuning*”, competențele „produse” de universități se împart în competențe specifice unei anumite discipline și competențe generale. Proiectul „*Tuning*” recunoaște importanța extrem de mare pe care o are construirea cunoașterii de tip disciplinar ca fundament al programelor universitare. În același timp se subliniază faptul că trebuie acordată o atenție la fel de mare dezvoltării competențelor generale. Competențele generale sunt considerate foarte importante în procesul de pregătire a studenților pentru rolul lor viitor în societate din perspectiva angajabilității. Proiectul „*Tuning*” distinge trei tipuri de competențe generale (transversale):

- a) Competențe de tip instrumental (abilitati cognitive, procedurale, tehnologice si lingvistice cum ar fi abilitățile de organizare și planificare, comunicare scrisă și verbală, management al informației, rezolvare de probleme, luare de decizii, gândire critică și lucru în echipă).
- b) Competențe interpersonale (abilitați care îl ajută pe individ să interacționeze și să colaboreze în societate sau într-o organizație, cum ar fi abilitățile de a lucra în cadrul unei echipe interdisciplinare, de a comunica cu experți din alte domenii, de a lucra într-un context internațional, de a aprecia diversitatea și multiculturalismul și de a respecta valorile etice)
- c) Competențe de tip sistemic (abilitati care îl ajută pe individ să aplice cunoașterea în practica cum ar fi abilitățile de cercetare, de a învăța, de a se adapta situațiilor noi, de a fi creativ, de a înțelege alte culturi, de a lucra în mod autonom, de a planifica și realiza proiecte, de a avea inițiativă și spirit antreprenorial, de a fi interesat de calitate, de a fi orientat spre succes și *Leadership*-ul.

Datorită faptului că aceste competențe sunt utile absolvenților în toate ocupațiile pe care le pot practica pe parcursul carierei profesionale, dar și în afara profesiei, în exercitarea atribuțiilor cetățenești sau în alte domenii ale vieții sociale ele pot fi denumite și „competențe transferabile”. Vom utiliza în continuare termenul de competențe transversale propus în documentul „Cadrul Național al Calificărilor din Învățământul Superior” realizat de ACPART în februarie 2008. Acest termen și specificarea competențelor transversale care pot fi dezvoltate în învățământul superior sunt preluate de ACPART din documentul „Cadrul European al Calificărilor”. Conform metodologiei de implementare a „Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior”, pentru fiecare calificare pe care o furnizează prin programe de studiu, instituțiile de învățământ superior vor specifica două seturi de competențe: competențele profesionale și competențele transversale. „Competențele transversale sunt acele capacități care transcend un anumit domeniu, respectiv program de studii, având o natură transdisciplinară: abilități de lucru în echipă, abilități de comunicare orală și scrisă în limba maternă/străină, utilizare IT, rezolvarea de probleme și luarea deciziilor, recunoașterea și respectul diversității și multiculturalității, autonomia învățării, inițiativă și spirit antreprenorial, deschidere către învățarea pe tot parcursul vieții, respectarea și dezvoltarea valorilor și eticii profesionale etc.” Titlul XIV al Proiectului Legii educației naționale privind Cadrul național al calificărilor obținute prin sistemul de învățământ prevede introducerea definiției și descrierea calificărilor pe bază de rezultate ale învățării, asigurarea corelării dintre nivelurile de calificare naționale cu nivelurile de referință ale Cadrului European al Calificărilor.

¹ <http://www.tuning.unideusto.org/tuningeu/index.php?option=content&task=view&id=173&Itemid=209>

Activitățile de învățare și evaluare din învățământul superior românesc nu promovează în mod explicit dezvoltarea competențelor transversale și nu îi ajută pe studenți să își formeze aceste competențe. Programele de studiu nu îi ajută pe studenți să-și formeze competențele de comunicare și de rezolvare de probleme, autonomia, lucrul în echipă și abilitățile intelectuale generale (analiza, sinteză, gândire critică etc). Conform unui studiu realizat de corporația „City of London” pe 25 de angajatori financiari sectoriali și „majoritatea companiilor țintesc spre absolvenți fără competențe specifice. Competențele generale de tipul Inteligență, Încredere, Gândirea critică și analitică, Aptitudinea de a învăța) par să reprezinte criterii importante pentru angajatorii din City-ul londonez.² Raportul CIPD pe 2008 privind învățarea și dezvoltarea în Marea Britanie³ a semnalat o serie de tendințe în training. Conform studiului CIPD abilitățile considerate foarte importante în recrutarea noilor angajați includ: abilități interpersonale (79%), de comunicare (78%), congruența cu valorile organizaționale (54%), specializare (47%). În același timp, aceste abilități sunt cele care lipsesc noilor angajați: 66% din organizații consideră ca noilor angajați le lipsesc abilitățile de comunicare și interpersonale, iar 54% le citează pe cele de management/leadership, 53% etica muncii, 48% cunoștințe de baza în afaceri și 41% abilități de lucru cu clienții⁴.

Pentru a răspunde obiectivului strategic al creșterii angajabilității, cerințelor Cadrului Național al Calificărilor din Învățământul Superior și evidențelor furnizate de studiile privind piața forței de muncă facultățile și alte departamente din cadrul instituțiilor de învățământ superior trebuie să realizeze un **audit de curriculum**. Vor fi explicitate modalităților în care unele programe de licență și masterat promovează competențelor transversale și vor fi identificate părților acele program de studiu în care integrarea competențelor transversale lipsește. Vor putea fi identificate pe această bază cele mai eficiente modalități de integrare a competențelor transversale în curriculum (prin studierea exemplelor de bună practică pe plan național și internațional, prin studii privind angajabilitatea absolvenților și prin dialog cu angajatorii). Implementarea unor **programe de dezvoltare academică** pentru integrarea competențelor transversale în curriculum ar presupune următoarele componente:

- proiectarea dezvoltarea unui nou curriculum care facilitează formarea seturilor de competențe transversale dezirabile;
- realizarea unor programe de perfecționare pentru personalul didactic universitar pentru livrarea acestor seturi de competențe;
- dezvoltarea de resurse (noi module de curs, materiale didactice etc) care sprijină furnizarea competențelor transversale în cadrul curriculumului

Integrarea competențelor transversale în curriculum trebuie însoțită de valorificarea oportunităților de formare a competențelor transversale pe care le oferă stagiile de practică sau firmele de exercițiu, de activități de consiliere de carieră și de includerea unei dimensiuni care ține cont de angajabilitate în procesul de asigurare a calității.

În cuvântarea de deschidere a Forumul European Universitate – Mediu de afaceri care a avut loc pe 5-6 februarie 2009 la Bruxelles, Comisarul pentru educație al Comisiei Europene, Jan Figel, a spus “Angajatorii afirmă că foarte mulți absolvenți nu dețin combinația dorită de cunoștințe și abilități. Ei solicită în special mai multe abilități transversale și transferabile. Facem prin aceasta o sugestie comunităților academice” Din perspectiva companiilor prezente la Forum, *curricula* universitară nu stimulează spiritul antreprenorial al studenților și nu le dezvoltă aptitudinile transferabile⁵ (aptitudini de comunicare, abilitatea de a lucra cu oamenii,

² William Callaway, Conferința Națională TVET5, Sinaia, 4-5 Mai 2008
http://archive.tvet.ro/web/Conferinta%20Sinaia%20mai%202008/Materiale/RO/Atelier%20inv%20superior/background%20HE_RO.doc

³ <http://www.cipd.co.uk/subjects/lmanddev/general/lmgdevsvy.htm>

⁴ <http://business-edu.ro/Training/Training/tendinte-in-training-in-marea-britanie-si-romania.html>

⁵ Competențele sau abilitățile transferabile (*transferable competences* sau *transferable skills*) pot fi considerate în acest context un înțeles similar competențelor transversale.

capacitatea de a planifica si de a organiza, managementul timpului, rezolvarea problemelor pe cale analitica etc.)⁶

⁶ <http://www.euractiv.com/en/innovation/commission-push-university-business-links/article-179234>